

Pirnica za kruh.

Naj si nabere pridna gospodinja dovelj korenin znane in povsod rasteče pirnice ali pirike (Queckenwurzel); naj jih očisti vse nesnage, ktera se jih derži, potem naj jih dobro posuši na soncu ali pri peči; potem se pa zmeljejo kakor žito. Pridobljena moka iz teh korenin je dober dodatek za kruh. Vzame se namreč 1 čertinka te pirnične moke, pa 3 čertinke žitne; zmeša se oboje vkup ter se speče kruh. Takošen kruh je zdrav, vkušen in rediven.

Razmera žitnih pridelkov po svetu.

Dežele, ktere navadno več žita pridelujejo kakor ga potrebujejo, so: Rusija, Turčija z Valahijo in Moldavo, Egipt, severna Nemčija, severna Amerika in Francozko.

Med tistimi deželami pa, ktere morajo skor vsako leto kupovati žita v ptujih deželah, so v prvi versti: Angležko, Holandsko in Belgija.

Na Španjskem, Portugalskem in v Sicilii se ga skor ravno toliko prideluje, kolikor se ga potrebuje.

V našem cesarstvu se ga dosihmal še ne pridela za potrebo, pa v malo letih se ga bo, kadar bo umniše kmetovanje povsod na Ogerskem in v Galicii ondašnje rodovitno zemljo pospešilo.

Iz gori imenovanih dežel, ktere žito na ptuje vozijo, se ga počez vsako leto proda okoli 18 milijonov hektolitrov *); južna Rusija ga namreč proda okoli 4 mil. 400.000 hektolitrov, Turčija z Moldavo in Valahijo 1 mil. 300.000, severna Nemčija in dežele izhodnega morja 7 mil., severna Amerika 3 mil., Francozko do 2 mil.

Letos pa bo drugač. Iz Rusovskega ga ne bo nič; namesto tega pa ga bo šlo več iz Turčije in posebno iz Valahije in Moldave, pa tudi iz Egipta, dokler ne bo izvožnja prepovedana. Severna Nemčija in dežele izhodnjega morja ga letos ne bojo dale nič, namesto njih pa ga ima španjska letos od več. Naj več ga bo prišlo iz severne Amerike, kjer se ga je letos za 18 do 20 hektolitrov čez domačo potrebo pridelalo.

Europa bo potrebovala letos okoli 20 do 22 mil. hektolitrov žita in od teh samo Angležko okoli 10 do 12 mil.

Kakor se iz tega prevdarka vidi, je pridelk v vsem skupaj zadosten, le na tem je vse ležeče, da se zaloge prav rezdeli.

(Tr. Z.)

Zgodovinske reči.

Krajnsko zgodovinsko društvo — Cerngrob in več družega.

Spisal P. Hicinger.

(Konec.)

Zdaj pa še kaj družega, pa od vseh krajev.

Na Gorenškem, v Bohinji namreč, piše gosp. Costa, aa Obernjah je v silni skali letnica vsekana, 1554 namreč; slišal sem pa, da se še na družih krajih nahajajo take letnice; ali vé kdo za nje?

Pri Bitnjah je hribec, ajdovski gradec. Dr. Prešern je pél od Čertomira, da je ondi stanoval, ali res ali ne, Bog vé; pa v Babni gori so našli rimske dnarje, topilnice in druge starine; ali ni nič znati od ajdovskega gradca? ali ni kje sledú od starih rudokopov? Prof. Haquet jih je našel v Mesnovcu, kjer so kdaj železo lili; še je bil kdaj železen zvon na Bistrici z letnico 1666.

Med Breznico ali prav za prav nad Mostami sta bila dva stara gradova, doljni na pol v skalo vsekani, gornji na lepem griču zidan, sicer oba poderta; Valvazor piše od

nju v IV. bukvah str. 567, tudi neki moj prijatelj mi je nekaj vedil za tista. Višje pa pod Belšico proti Stolu je nekje veliko ajdovskih grobov; Valvazor piše, da so bili mnogi kamni z napisi ondi; moj prijatelj ni vedil za to, kdo vé kaj več od tega?

Pri Krašnji in Blagovici iščemo rimske postaje ad Publicanos; imé po gosp. Terstenjaku govori za Blagovico, rimske starine bi to še več poterdile; ali se jih ondi kaj več nahaja, kakor na pr. pri Trojanah?

Od Radolice piše Valvazor v XI. bukvah str. 462, da je pravice mestne dobila po cesarji Henrik III. (1039—1059); ondi so gospodovali tudi ortenburški grofje, pa pisem od tacihi reči pomanjkuje. Ondašnja cerkev je gotiške sege, pa zdaj vsa spremenjena; je kaj letnice od nje?

V Kranji je na gotiški farni cerkvi letnica 14 . . . , več ne vém.

Od Komenda nihče ne vé, kdaj da je bilo v posest dano maltežkim vitezom.

Novo mesto že zdaj ni več novo; mora tudi še kaj starega imeti; mestne pravice od nadvojvoda Rudolfa IV., ustavno pismo za korarje od cesarjev Friderika IV. in Maksimilijana I., kaj od gotiškega dela cerkve, pod katero je še podzemeljska kapelica — in kdo vé kaj še? Vse take reči bi se prilegle zgodovinskemu društvu. V zatiških pisemih sem našel, da je turn ali gradec (Grez) na ondašnjem mestu zidan bil že l. 1081, da je stal ob času cesarja Friderika II. 1239, potem v novo sozidan bil; tudi je ondi omenjen terg Markstett, morebiti ravno prednik Novega mesta, ker je v tistem listu še Beršljin imenovan. Na Horvaškem brodu (Gutenwert) je bil kdaj terg, ondi so stali sodniki vojvoda Ulrika III. 1254 in dalje, tudi duhoven pred ko v Škocjanu l. 1426, — je kaj ondi starin?

Kočevje je bilo kdaj v rokah ortenburških grofov, in vendar Valvazor le malo vé od tistih; kar od Kočevja govori, sam šteje za negotovo, tudi to kar ima od mestnih pravic po cesarji Karlnu IV.; jezik kočevski je še premalo pretuhtan, s katerim nemškim narečjem da se snida. Od Ribnice je nar bolj znan sam nadmašnik (Erzpriester), kdaj je bila posest oglejskih patrijarhov, na pr., jo je sv. Bertrand tirjal nazaj od cesarja Karlna IV. l. 1336. Vé kdo kaj več? Cerkev, fara je stara? Se vé da, pa koliko?

Tako glejte se na pr. še veliko prašati utegne. Ali sem tukaj zastonj vprašal? Sej nisem za se prašal. Upam, da ne bo zastonj.

Ozir po svetu.

Stanovavci v avstrijskem cesarstvu.

Poslednji „novičar“ je povedal, da konec lanskega leta se je štelo v našem cesarstvu 39 mil. in 411.309 prebivavcov; 19 mil. 272.610 možkih, 20 mil. 138.699 pa ženskih. Ker bi utegnili našim bravcem mikavno biti, zvediti: koliko ljudi ima vsaktera tistih dežel, ki so zedinjene pod krono avstrijsko, jim podamo tudi na drobno to število.

Kronovina:	Število	
	možkih:	ženskih:
Austrija pod Anizo	841.000	873.608
Austrija nad Anizo	362.200	393.150
Salcburško	74.082	80.297
Štajarsko	532.394	562.684
Koroško	163.849	182.301
Krajnsko	240.598	265.288
Terzaško in Goriško	307.347	305.709
Tiroljsko in Forarlberško	455.903	469.163
Česko	2.263.640	2.537.178
Marsko	928.236	1.043.929
Sleško	222.190	257.131
Galicija s Krakovo	2.446.426	2.610.221
Bukovina	213.388	217.276

*) 1 hektoliter je 100 litrov, — 61 litrov in $\frac{51}{100}$ je pa toliko kolikor avstrijsk vagán.

Kronovina:	Število	
	moških:	ženskih:
Dalmatinsko	216.357	215.980
Lombarško	1.518.425	1.491.080
Beneško	1.239.993	1.253.975
Ogersko	4.332.866	4.411.615
Vojvodina serbska in temeški Banat	791.090	783.338
Horvaško in Slavonsko	490.101	477.035
Erdeljsko	1.136.788	1.148.784
Vojaška granica	495.837	558.957

Po različnih vérah je pa po številu od leta 1851 bilo:

V Austrii pod Anižo: 1 mil. 518.043 rimskih katoličanov, 325 gerških katoličanov, 563 gerških razkolnikov, 11.365 protestantov augsburških, 1801 helvetiških, 62 družih ločin, 5888 judov.

V Austrii nad Anižo: 687.794 rimskih katoličanov, 18.405 protestantov augsburških, 106 helvetiških, 14 družih ločin.

Na Salcburškem: 145.830 rimskih katoličanov, 156 protestantov augsburških, 20 helvetiških.

Na Štajarskem: 1 mil. in 108 rimskih katoličanov, 5799 protestantov augsburških, 80 helvetiških, 4 družih ločin, 3 judje.

Na Koroškem: 301.323 rimskih katoličanov, 17.901 augsburških protestantov.

Na Krajskem: 463.328 rimskih in 231 gerških katoličanov, 256 gerških razkolnikov, 139 augsburških protestantov, 2 juda.

Na Goriškem in Teržaškem: 534.137 rimskih in 14 gerških katoličanov, 2142 gerških razkolnikov, 1187 protestantov augsburških, 391 helvetiških, 6 družih ločin, 5040 judov.

Na Tiroljskem in Forarlberškem: 857.103 rimskih katoličanov, 122 augsburških protestantov, 978 judov.

Na Českem: 4 mil. 223.022 rimskih in 12 gerških katoličanov, 35.866 protestantov augsburških, 51.487 helvetiških, 48 družih ločin, 38.225 judov.

Na Marskem: 1 mil. 709.473 rimskih katoličanov, 26.004 protestantov augsburških, 26.136 helvetiških, 38.225 judov.

Na Šlezkem: 375.347 rimskih katoličanov, 58.463 protestantov augsburških, 2320 helvetiških, 2456 judov.

V Galicii s Krakovo: 2 mil. 67.292 rimskih in 2 mil. 129.764 gerških katoličanov, 79 gerških razkolnikov, 23.346 protestantov augsburških, 1230 helvetiških, 306 družih ločin, 333.451 judov.

V Bukovini: 34.466 rimskih in 9784 gerških katoličanov, 314.721 gerških razkolnikov, 6700 protestantov augsburških, 574 helvetiških, 14.581 judov.

V Dalmaciji: 318.340 rimskih in 496 gerških katoličanov, 79 gerških razkolnikov, 15 protestantov helvetiških, 340 judov.

V Lombardii: 2 mil. 740.377 rimskih katoličanov, 200 protestantov augsburških, 591 helvetiških, 2950 judov.

Na Benečanskem: 2 mil. 273.745 rimskih in 41 gerških katoličanov, 444 gerških razkolnikov, 264 protestantov augsburških, 81 helvetiških, 18 družih ločin, 5406 judov.

Na Ogerskem: 4 mil. 233.144 rimskih in 694.512 gerških katoličanov, 407.561 gerških razkolnikov, 743.726 protestantov augsburških, 1 milijon 453.090 helvetiških, 332.229 judov.

V vojvodini serbski s temeškim Banatom: 624.839 rimskih, 12.756 gerških katoličanov, 694.029 gerških razkolnikov, 51.724 protestantov augsburških in 26.621 helvetiških, 16.252 judov.

Na Horvaškem in Slavonskem: 770.656 rimskih in 718 gerških katoličanov, 88.331 gerških razkolnikov, 386 protestantov augsburških, 4435 helvetiških, 6 unitarcov in 3914 judov.

Na Erdeljskem: 220.932 rimskih in 651.981 gerških katoličanov, 641.533 gerških razkolnikov, 199.943 protestantov augsburških in 297.419 helvetiških, 46.272 unitarcov, 15.657 judov.

V Vojaški Granici: 410.327 rimskih in 5033 gerških katoličanov, 527.663 gerških razkolnikov, 12.251 protestantov augsburških in 3130 helvetiških, 437 judov.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Železnikov 22. okt. J. L. Kolera se je bila o začetku tega mesca tudi pri nas pokazala, vendar je pobrala le 5 oseb. Misliti je bilo, da bodo ljudje kaj bolj plašni, pa niso bili. Opominjevala je bolezen res še tam pa tam kterege, pa urno se je vlegel in spotil, in dobro je bilo. Hvala Bogu, zdaj je vse tiho in zdravje je v naših krajih spet prav dobro. Tudi vreme se nam je danes tako lepo vštimalo, da se le ena želja sliši, naj bi saj en mesec tako ostalo, ker bo treba preskerbljevati zdaj steljo za zimo. Tudi kuha: repa in korenje je še zunaj, ktere se bo dokaj pridelalo. Tudi zelje se je dosti dobro obneslo, podzemljice pa hočejo tu in tam po kletih zopet gnjiti. Ajde in prosa bi bilo prav obilno, ako bi ju ne bila toča nekoliko pojužinala. Sploh se v naših krajih ljudje čez letino ne morejo ravno pritožiti; Bog daj, da bi nikoli slabeje ne bilo.

Iz Ljubljane. Poslednji zbor mestnega odbora v četrtek popoldne je bil zlo živ in gorak; snidili so se večidel vsi odborniki, zakaj ustanoviti so se imeli v tem zboru mestni dohodki in stroški za prihodnje leto 1856 in šlo je za to: ali bo mestna kasa še zadostna, s svojimi navadnimi dohodki poravnati stroške, ali pa bo treba, kakor v družih županijah, primanjkuje razdeliti na davek mestnjanom. Narejena sta bila dva prevdarka prihodnjih dohodkov in stroškov; po enem, v kterege so bili vsi verjetni stroški prihodnjega leta v rajtingo vzeti, se je pokazalo, da bo konec leta zmanjkalo 9439 fl., — po drugem pa, v katerem so se v rajtingo vzeli le naj potrebniši in neodložljivi stroški, je primanjkuje le znesla 1221 fl. Na vsako vižo tedaj mestna kasa prihodnje leto ne bo zmagala vsih svojih izdajkov. Šlo je tedaj v tem zboru zato: ali naj se še odlože popolnoma vse naprave, ktere niso prav do nohta potrebne, in tako, če bo moč, prizanaša mestnjanom še za eno leto z naklado mestnega davka; tisto pa, česar bo primanjkovalo, naj mestna kasa na pósodo vzame, — ali pa naj se doverši že prihodnje leto vse, kar spada vopravilstvo mesta, potem pa naj se večji stroški razdelé na davek mestnjanom. Po dolgem pomenkovanji je bilo sklenjeno prvo, da naj namreč še prihodnje leto se ravna tako, da se mestnjanom ne naloži davek, in to, česar bi manjkalo, naj se na pósodo vzame. Ali se bo mogel ta sklep pa tudi gotovo izpeljati, bo skušnja učila. Res je, da v kakih 3 letih bo imelo mesto marsikterih velikih stroškov manj, kakor jih sedaj ima, in da se bo tedaj opomoglo; tako na priliko, bo dolg za državno posojilo v 2 letih poplačan; v 3 letih bo tudi mestni donesek za ternovsko cerkev nehal; v enem letu gré pogodba zastran vkvartiranja mestne posadke (garnisona) v Withalmovi kosarni h koncu itd. Ali pa ne bo vsled višjih postav kmali treba naprave nove triklasne farne šole pri sv. Jakobu, za ktero bo moglo mesto stanišče, tri učitelje in pomočnika plačevati, — ali ne bo treba tudi kmali več novih dekliških šol ali saj ene velike, ki bi se naj bolje prilegla naslonjena k sedanjim nunskim tam, kjer je sedaj ob cesti zid nunskega samostana: vse to so stroški, kteri v prevdarku, ki je bil v tem